

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЕКСКУРСІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ	7
1.1 Теорія екскурсійної справи, екскурсологія та її місце в системі наукового пізнання	7
1.2 Історія розвитку екскурсійної справи в Україні	11
1.3 Екскурсія як об'єкт екскурсології	18
1.4 Функції екскурсій	23
1.5 Класифікація екскурсій	28
Контрольні питання і завдання	44
РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	45
2.1 Екскурсія як педагогічний процес	45
2.2 Педагогічна техніка екскурсовода та її елементи	50
2.3 Дидактична мета і виховний вплив екскурсійної діяльності	56
2.4 Екскурсія як процес пізнання	63
Контрольні питання і завдання	69
РОЗДІЛ 3. ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	71
3.1 Елементи психології в екскурсійній діяльності	71
3.2 Екскурсія як психологічний процес	77
3.3 Умови активізації екскурсійного спілкування	86
3.4 Логічні проблеми в екскурсійному обслуговуванні	91
Контрольні питання і завдання	95
РОЗДІЛ 4. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	96
4.1 Теоретико-методологічні засади методичного забезпечення екскурсійної діяльності	96
4.2 Методичні прийоми забезпечення екскурсійної діяльності	103
4.2.1 Класифікація методичних прийомів забезпечення екскурсійної діяльності	103
4.2.2 Показ як методичний прийом забезпечення екскурсійної діяльності	105
4.2.3 Розповідь як методичний прийом забезпечення екскурсійної діяльності	112
4.3 Методичне забезпечення окремих традиційних видів екскурсій	119
4.3.1 Методичне забезпечення екскурсій на архітектурно-містобудівні теми	119

	4
4.3.2 Методичне забезпечення літературної екскурсії	122
4.4 Методичне забезпечення організації музейної екскурсії	124
4.5 Методичне забезпечення організації інноваційних форм екскурсійної діяльності	132
Контрольні питання і завдання	137
РОЗДІЛ 5. ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	138
5.1 Природно-ресурсний потенціал екскурсійної діяльності в Україні	138
5.2 Правове забезпечення екскурсійної діяльності в Україні	144
5.3 Державне регулювання екскурсійної діяльності в Україні	151
5.4 Маркетинг у сфері екскурсійного обслуговування	159
5.5 Шляхи активізації підприємницької діяльності в сфері екскурсійних послуг	163
Контрольні питання і завдання	165
РОЗДІЛ 6. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	166
6.1 Організаційно-технологічні вимоги щодо проведення екскурсії	166
6.2 Технологія проектування та формування послуги «екскурсія»	169
6.3 Техніка ведення екскурсії	185
6.4 Організація діяльності з надання екскурсійних послуг у підприємствах сфери рекреації та туризму	189
Контрольні питання і завдання	194
РОЗДІЛ 7. ОСОБИСТІТЬ І ПРОФЕСІЙНА МАЙСТЕРНІСТЬ ЕКСКУРСОВОДА	195
7.1 Виникнення професії «екскурсовод»: вітчизняний та зарубіжний досвід	195
7.2 Особистість екскурсовода та її роль у здійсненні ним професійної діяльності	199
7.3 Складові професійної майстерності екскурсовода	207
7.4 Форми ораторського мистецтва екскурсовода	212
7.5 Загальні вимоги до здійснення туристичного супроводу	220
Контрольні питання і завдання	230
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	231
ДОДАТКИ	244

ВСТУП

В умовах сучасних процесів глобалізації та інтеграції України у світовий освітній та туристський простір значно актуалізувалося питання якісного екскурсійного обслуговування та тематичної багатоплановості екскурсійних програм внутрішнього і міжнародного туризму. Ефективна організація екскурсійної діяльності можлива лише за умови забезпечення даної сфери високопрофесійними фахівцями, підготовленими на основі поглиблених і вдосконалених сучасних навчальних програм.

Актуальність навчальної дисципліни «Екскурсологія» визначається попитом на оволодіння та впровадження нових підходів та стандартів туристичних послуг на високо конкурентному сучасному туристичному ринку. Це зумовлено необхідністю вдосконалення та розвитку внутрішнього та в'їзного туризму, які забезпечують зростання інноваційного та інвестиційного потенціалу національної економіки. Організація екскурсійної діяльності забезпечує розвиток технологічно пов'язаних з такою діяльністю галузей народного господарства. Екскурсійна діяльність є невід'ємною частиною національно-культурного відродження України, оскільки передбачає глибоке знання історії та давніх традицій українського народу.

Головним завданням вітчизняного екскурсійної справи завжди залишалося перш за все підвищення культурного і інтелектуального рівня населення країни. Можна стверджувати, що екскурсія в середині ХХ ст. стала серцевиною вітчизняної туристської галузі. Ось чому так важливо розвивати науку екскурсійної справи. Наукове осмислення різнобічних практик сучасної екскурсійної діяльності, а формування сучасного екскурсійного свідомості суб'єктів туристично-екскурсійного процесу є нагальною потребою сучасності.

Основна мета дисципліни «Екскурсологія» полягає у формуванні системи теоретичних знань про екскурсологію, шляхи її розвитку, формування компетенцій та набуття практичного досвіду у сфері екскурсійної роботи, розробка шляхів розвитку екскурсології.

Предметом дисципліни є теоретико-методологічні засади екскурсійної справи, методичні, психологічні й педагогічні аспекти організації і здійснення екскурсійної роботи.

Завданнями дисципліни є:

- ознайомлення з основними поняттями та дефініціями екскурсології;
- наукове осмислення екскурсології як феномена світоглядної культури людини;
- забезпечення наукового підходу до практичних форм і методів;
- впровадження екскурсійної діяльності суб'єктами туристичного обслуговування;
- вивчення, узагальнення та впровадження досвіду екскурсійної справи зарубіжних країн;

– необхідність науково-практичного прогнозування шляхів розвитку екскурсійної справи в складовій туристичного продукту.

Перелік **компетенцій**, яких набуває здобувач вищої освіти після опанування навчальної дисципліни:

теоретичні:

засвоїти:

- історію екскурсійної справи;
- основні поняття та терміни екскурсійної теорії;
- методiku підготовки екскурсій та її методичне забезпечення;
- техніку проведення екскурсій;
- особливості проведення різних видів екскурсій;
- організацію екскурсійної роботи в туристсько-екскурсійних організаціях;

- професійну майстерність екскурсовода;

практичні:

- оперувати основними поняттями з екскурсології;
- проектувати процес обслуговування туристів;
- застосовувати окремі методичні прийоми ведення екскурсій;
- застосовувати техніку ведення екскурсій;
- розробляти контрольний текст екскурсій; розробляти різні види екскурсій з урахуванням пізнавальних потреб екскурсантів;
- аналізувати потреби групи екскурсантів і використовувати необхідні форми роботи з ними;
- самостійно підготувати екскурсію і комплект документів до неї;
- розробляти і проводити екскурсії;
- аналізувати запропоновану екскурсію;
- аналізувати результати екскурсій.

Особливістю навчальної дисципліни є:

- формування здатності розуміти і застосовувати на практиці теорії та методологію системи наук, які формують екскурсологію;
- використання інноваційних методів і технологій в сфері туризму;
- формування умінь оцінювати кон'юнктуру туристичного ринку, інтерпретувати результати дослідження та прогнозувати напрями розвитку суб'єкта підприємницької діяльності в сфері рекреації і туризму;
- здатність діяти у полікультурному середовищі.

Вивчення дисципліни «Екскурсологія» ґрунтується на раніше отриманих здобувачами вищої освіти знаннях, практичних вміннях та навичках з таких навчальних дисциплін як «Рекреаційна географія», «Туристичне краєзнавство», «Організація туристичних подорожей», «Організація екскурсійних послуг», «Психологія» та інших, що викладаються здобувачам вищої освіти спеціальності «Туризм».